

CD KLASSIEK

**Muziek voor cello
Felix Mendelssohn**

De tweehonderdste geboortedag van Felix Mendelssohn, twee jaar geleden, blijft vruchten voortbrengen. Mendelssohns werken verdienen het in het algemeen al om met vernieuwde belangstelling onder de loep te worden genomen. En juist uit de ontmoeting met jonge kunstenaars kan duidelijk worden dat er in dit werk nog veel moois te vinden is, als men tenminste de platgetreden paden links laat liggen. Het is immers niet omdat Mendelssohn prachtige romantische composities heeft bedacht, dat je hem moet vertolken met suiker-spin zoals soms in het verleden. Een mooi voorbeeld van zo'n frisse benadering vinden we in de werken voor cello en klavier die het jonge duo Julian Steckel en Paul Rivinius opnam. Mendelssohn schreef ze niet voor de concertzaal, maar voor de intimiteit van de (burgerlijke, dus toch ook niet al te bescheiden) huiskring. Ze waren ook bedoeld voor uitvoering door amateurs, al moet Mendelssohns jongere broer Paul, aan wie hij de cellosonates opdroeg, beslist geen knoeier zijn geweest. De gesuggereerde eenvoud in de vele prachtige melo-

dieën blijkt in de praktijk inderdaad van het verraderlijke type. Bovendien moeten we goed voor ogen houden dat de componist zich lustig amuseerde in het experimenteren. Hij zocht naar een nieuwe vormtaal — wat op zich al een kritiek op de traditionele vormen inhield — en hij trachtte het maximale te bereiken met slechts twee instrumenten. Wie dat inziet, beseft dat deze werken voor cello en klavier er slechts bij kunnen winnen, als ze worden benaderd met diezelfde speelvreugde en experimenteerlust. En laat dat nu juist het handelsmerk zijn van cellist Julian Steckel (geboren in 1982), een van de jonge talenten onder de cellisten, en de tien jaar oudere pianist Paul Rivinius. Ik aarzel om laatstgenoemde te bestempelen als de 'begeleider' van eerstgenoemde, want in dit repertoire zijn beide instrumenten volwaardige partners.

Op het programma staan onder meer de beide sonates, de *variations concertantes* opus 17 en de vandoors beroemde romance (*Lied ohne Worte*) opus 109. Tussenin is ook nog het fameuze *Albumblatt*. Dit is intieme muziek, hier vertolkt met veel oprecht gevoel, wat betekent dat de toehoorder niet verzwolgen raakt onder golven van stroperige romantiek maar een Mendelssohn te horen krijgt die zijn gevoelsleven verpakt in klassieke helderheid. Een belevenis. (JC)

Felix Mendelssohn, *Works for Cello and Piano*, door Julian Steckel (cello) en Paul Rivinius (piano), 1 cd, Avi—Deutschlandfunk (distributie codex), AVI 8553139, 22,30 euro.

CD RELIGIEUS

**Lofzang op Maria
Vier jonge componisten**

De Beierse omroep beschikt over een gedegen koor en orkest, geleid door Ulli Schirmer, die een goede neus heeft voor nieuwe muziek. Dat blijkt uit de jongste cd met religieuze muziek uit de eenentwintigste eeuw. Het valt meteen op dat het gaat om composities van vier betrekkelijk jonge componisten. De Oostenrijker Gert Kühr (geboren in 1952) blijkt de oudste in het gezelschap. Van hem is er een weinig religieus *Magnificat*. Het staat in contrast met het werk *Abismes* van de Bask Oriol Cruixent (geboren in 1976), een tweeluik en een echte, moderne lofzang.

In de werken van twee vrouwelijke componisten valt het accent haast nog duidelijker op de figuur van Maria. Joanna Pozny (geboren in 1973) is een Poolse. Haar *Archipel* brengt een zeer contemplatieve Moeder Gods ten tonele met de stilte in het centrum. Pärt en Taverner zijn duidelijk niet veraf. De laatste componiste is de Weense Johanna Doderer (geboren in 1969) die een heerlijk en machtig *Salve Regina* schreef voor sopraan, koor en orkest. Bovenop de eerder statische keerzang ligt een grote spanningsboog waarin het orkest volle dramatiek en af en toe ook inkeer kan tonen. Het werk eindigt in een grootse jubel. Een interessante ontdekkingsreis, deze cd. (JC)

Oriol Cruixent, Gerd Kühr, Joanna Wozny en Johanna Doderer, *Paradisi Gloria 21. Geistliche Musik des 21. Jahrhunderts. Live World Premiere Recordings*, door Chor der Bayerischen Rundfunks en Munchner Rundfunkorchester onder leiding van Ulli Schirmer, 1 cd, BR Klassik (distributie Codaex), 900302, 18,80 euro.

BOEK NON-FICTIE

**Reizen door Pakistan
Rudi Rotthier**

Als journalist voor *De Morgen* reisde Rudi Rotthier kort na de aanslagen van 11 september 2001 dertien maanden lang van Oost naar West door de islamitische wereld. Dagelijks bracht hij in de krant verslag uit van zijn weervaren in verscheidene landen van Noord-Afrika, het Midden-

Oosten en Azië. In *De koranroute*, waarvoor hij in 2004 de Bob den Uyl Prijs ontving, bundelde hij deze verhalen tot een lezenswaardig geheel.

Met *De lont aan de wereld* breidt Rotthier een boeiend vervolg aan die verkenning van de islamitische wereld, dit keer met de focus op Pakistan. Dit buurland van Afghanistan wordt internationaal gezien als de broeihaard van islamitisch extremisme, schuiloord en trainingskamp van talibanstrijders, oefenschool van religieuze onverdraagzaamheid. Al jarenlang werd aangenomen dat terrorist nummer één Osama Bin Laden zich hier schuilhield, en onlangs werd hij er ook door de Verenigde Staten uitgeschakeld.

Toch is Pakistan veel meer dan een land in de greep van corrupte leiders, extremistische moslimpredikanten en legereenheden die het terrorisme steunen. Dat ontdekt Rotthier gauw genoeg, overweldigd door de innemende gastvrijheid van gewone burgers die

hem willen overtuigen van het feit dat ze meer houden van Bollywood, cricket en soefisme (de mystieke islam) dan van taliban en blasfemiewetten.

„Vertel in je land dat de Pakistanen goede mensen zijn”, vraagt een winkelier zijn Belgische klant. „We zijn open van geest. Vertel dat we blij zijn dat iemand uit je land bij ons op bezoek komt. Vertel dat er allerlei problemen zijn in dit land, te veel om op te noemen, maar dat gewone mensen daar niet de oorzaak maar het slachtoffer van zijn.” (LW)

Rudi Rotthier, *De lont aan de wereld, Een reis door Pakistan*, Atlas, Amsterdam/Antwerpen, 2011, 206 blz., 19,95 euro, ISBN 978 90 450 1893 5.

BOEK SAMENLEVING

**Dappere
plattelandsvrouwen
Katrien Verstraete**

In den schoot van de Belgischen Boerenbond is eene afdeling voor vrouwen gesticht, met name 'Belgischen Boerinnenbond' en met de kernspreuk 'Ieder voor allen, allen voor een.' Met deze woorden opende in 1911,

precies een eeuw geleden, de Grondkeure van de Boerinnenbond, de huidige KVLV. Naar aanleiding van de verjaardag herwekte Katrien Verstraete, journaliste bij *De Tijd* met verre wortels in het West-Vlaamse landbouwen, haar negen jaar oude boek *Het erf van mijn moeder*. Zowat honderd land- en tuinbouwers schreef ze opnieuw aan, met een fris informatief zowel als ontroepend boek als resultaat.

„Boerinnen zijn een vergeten volk”, stelt de veertigjarige Geertui Verhaeghe uit Dadizele aan het begin van het eerste hoofdstuk. Maar al te vaak was de echtgenote onmisbaar op de boerderij, maar terzelfder tijd onzichtbaar. Verstraete beschrijft vervolgens uitvoerig alle aspecten van het boerinnenbestaan, vroeger en nu. Van de kunst van het melken, over de voordelen van kinderen opvoeden op de boerderij, tot de heden-

daagse ontwikkelingen die van de landbouw een economische sector als een andere maakt. Elk onderwerp wordt geïllustreerd met getuigenissen van land- en tuinbouwsters.

Tegenwoordig hebben heel wat landbouwers het moeilijk om het hoofd boven water te houden. Ook dat aspect komt aan bod, met verhalen over slapeloze nachten, betogingen en nevenactiviteiten zoals hoevewinkels en hoevetoesisme. De liefde voor het boeren, die echter blijkt zelden verdreven te kunnen worden. (JVH)

Katrien Verstraete, *100 jaar het erf van mijn moeder. Vier generaties vrouwen in land- en tuinbouw*, Van Halewyck, Leuven, 2011, 120 blz., 19,95 euro, ISBN 978 94 613 1043 9.

BOEK THEOLOGIE

**Kern van het jodendom
Hans Küng**

De Zwitserse theoloog Hans Küng (geboren in 1928) gaat de geschiedenis in als de collega van Joseph Ratzinger, thans Benedictus XVI, die een Vaticaans verbod kreeg om nog katholieke theologie te doceren. Küng, hoogleraar in het Duitse Tübingen, mocht evenwel aan de universiteit aldaar blijven werken, zij het als hoogleraar oecumenische theologie. In 1989 richtte hij de Stichting Weltethos op, met de bedoeling te komen tot een vruchtbare dialoog tussen de levensbeschouwingen over ons morele handelen.

In de jaren 1990 schreef Küng een opgemerkte trilogie over de drie monotheïstische godsdiensten, waarvan momenteel het eerste deel over het jodendom in Nederlandse vertaling verschijnt.

Küng levert geen inleiding op het jodendom als religie en evenmin is zijn vuistdikke boek een synthese van de christelijke visie op hun „oudere broeders in het geloof”. De theoloog past de theorie van Thomas Kuhn over culturele paradigma's toe op godsdienst. Een paradigma is een geheel van overtuigingen, waarden, gedragswijzen, die door leden van een bepaalde gemeenschap wordt gedeeld.

Uiterst belezen stelt Küng vast dat het jodendom steeds van verschijningsvorm wijzigt, maar dat die vormen tegelijk ook doorwerken. Küng: „Veel joden lijken nauwelijks nog te beseffen dat het jodendom zonder staat begonnen is. Andere joden denken net als veel christenen en moslims vanuit een middeleeuws paradigma. Maar net als christenen en moslims zijn ook de joden geconfronteerd met de moderniteit.”

Relaties tussen christenen en joden, de doorwerking van de Shoah in het denken van joden en de staat Israël spelen in het betoog

een belangrijke rol. Een heel aantal verschillende lijnen loopt door elkaar, waarbij de interpretaties van de Wet en de toekomst van het land Israël de rode draad vormen. Speciaal voor de Nederlandse editie schreef Hans Küng een nawoord over de actuele situatie van het Midden-Oosten. Naast dit recente nawoord bevat het boek ook Küngs tekst over wereldethos uit 1991. Drie stellingen komen naar voren: geen overleven van de wereld zonder mondiaal ethos, geen wereldvrede zonder godsdienstvrede, geen godsdienstvrede zonder religieuze dialoog. Tussendoor waarschuwt de auteur voor een nieuwe evangelisatie die begrepen wordt als 'her-katholiseren'. Dialoog en zelfkritiek moeten voorop blijven staan, volgens de dissidente theoloog. (EDS)

Hans Küng, *Het jodendom. Wezen, geschiedenis en toekomst*, Ten Have, Amsterdam, 2011, 861 blz., 69,90 euro, ISBN 978 90 2596 100 8.